

Vernissage Elzenveld, 4 juni 1999.
Marie Julia Bollansée, Een dunne huid

Inleiding van JOHAN DE VOS, criticus AICA,

Deze expositie is tamelijk onverklaarbaar.

De boekhouder van de kunsten zit met zijn handen in het haar. In welke rubriek moet hij dit nu weer inschrijven? De balans zal niet kloppen dit keer. Hoe kan hij met duidelijke woorden zeggen hoe het komt dat het werk er uit ziet zoals het er uitziet, als hij het zelf niet echt weet? Kunstwerken moeten we leren kennen, ontdekken, tegemoet treden. Ik stel voor dat we er in gedachten rond wandelen en ze bekijken vanuit verschillende standpunten, om zo tastend een beeld te vormen, of van gedachten te wisselen en de dingen te zeggen die moeten gezegd worden.

Ik neem tien standpunten in:

Één: zacht wordt hard. Hoe natter de klei hoe zachter, hoe natter het gips des te soepeler, maar het water verdampt en de klei wordt droog en hard en brokkelig, het is de warmte van de zon of van het vuur die de dingen hard maakt. En ook de tijd. Oorspronkelijk werd het harde werk met een zachte hand gemaakt. De soepelheid is versteend. Maria Julia Bollansée heeft zachte handen maar ook kracht, in dit werk herkennen we de gracieuze beweging van haar handen en tegelijk ook de kracht die ze uitoefent. Ze heeft haar kinderen en haar man in de klei geduwd. Bepoteld met zachte dwang.

Twee: wit noemt ze de kleur van de zuiverheid en over rood is niets gezegd. Het wit van de 15 zwangere vrouwen en de 6 engelen en de binnenkant van de 12 figuren om het vuur en de binnenkant van de galerij der moeders. Soms noemen we wit de afwezigheid van alle kleuren en soms is wit de som van alle kleuren. Er is het maagdelijke witte blad waar nog niets op werd aangebracht en er is het witte licht waarin alle kleuren verscholen zitten. Bij Marie Julia Bollansée is het wit bijna puur, het is niet de absolute hemelse zuiverheid, maar de menselijke zuiverheid, wit met stofjes in, wit met een smalle grijze kleurenzeem. Het echte witte wit is onmenselijk, het is niet van deze wereld, zonder een lichte sluier grijs voelen we ons onwennig. Het rood, er is weinig rood, het is er wel maar het zit binnenin, het rood is het bloed dat onzichtbaar aanwezig is, het leven, de innerlijke gloed. Rood is belangrijk, zelfs als we het niet zien.

Drie: het werk met de titel "Het land der levenden" noemt ze haar beste werk. Het zijn kleitabletten waarin ze haar kinderen gedrukt heeft, in blauw en roze. Haar eigen

kinderen. Op die manier bewaart ze hun vorm. Ze beeldhouwt niet alleen met haar handen maar ook met het lichaam van de mensen die dicht bij haar staan. Dat maakt het gebeuren waardig en plechtig, maar het is ook riskant, de tere emoties liggen vaak op de grens tussen het lachwekkende en de ware ontroering. Deze manier van doen is in ieder geval niet vrijblijvend, Marie Julia Bollansée gebruikt letterlijk en figuurlijk zwaarwichtige materialen. De kinderen schenken haar vertrouwen, het is hun moeder die hen gebruikt en zij van haar kant toont een groot respect. We zien hoe de kinderen tegendrukken met hun handen. Er is spanning bij.

Vier: deze werken hebben ook met fotografie te maken. Het leven wordt vastgelegd, stil gelegd, het moment wordt relatief vereeuwigd. Eerst in negatief en daarna in positief, zoals we het hier kunnen zien. Alleen gebruikt Marie Julia Bollansée geen film, en geen fotopapier. En eigenlijk doet ze dat zeer bewust. Ze was naar de Documenta geweest in Kassel, de grote internationale tentoonstelling van hedendaagse kunst, en werd er ten overvloede geconfronteerd met de video- en mediakunst, ze herkent er verleidelijke beelden, maar zo is ze niet, dat is niet haar stijl, niet haar materie, als reactie daarop wilde ze stevige, blijvende dingen maken met gewichtig materiaal.

Vijf: Marie Julia Bollansée is een vrouw en moeder. Het biologische gegeven is dat ze ontvangt en geeft, in deze volgorde. Ze maakt een nest, het is een tijdelijk verblijf, alles is tijdelijk, de kinderen zullen grote mensen worden, ze zullen het nest verlaten, ze zullen een eigen leven leiden. Deze tentoonstelling is ook zo iets. Het is het weggeven, het verlaten van het nest. Deze tentoonstelling is een kwetsbaar gegeven, de dingen geven zich bloot, ze hebben het nest verlaten en begeven zich nu in de openbaarheid. De werken die we zien trillen een beetje onder onze blik. Eigenlijk zie ik in dit werk relatief primitieve elementen, de cirkel, de menselijke figuur, de oerbeelden die de samenhang verbeelden, de zwangerschap, de ronding, de geborgenheid, maar tegelijk is er ook al de pijn, de pijn van het afgesneden worden, het verlaten, de herinnering, het alleen achterblijven. Hoe persoonlijker het werk, hoe minder vrijblijvend, hoe ontroender, hoe pijnlijker. De grote dingen doen zeer.

Zes: etsen. Maar er is ook plat werk. Marie Julia Bollansée stelt 94 etsen tentoon, zware grote gelijkende etsen. Ze heeft ze gedrukt. Het woord drukken krijgt hier zijn ware zware betekenis, drukken betekent druk uitoefenen, plat maken, gewicht geven. Drukken is hier niet het lichtzinnig kopiëren, zo aan de lopende band (3000 vellen per uur), maar het trage, zware drukken. Het totaalbeeld steunt op herhaling. Dit repetitieve is een thema. Hetzelfde nog een keer. Hetzelfde anders. Samenscholingen. Nooit militair, eerder weifelend.

Zeven: het fossiel. Ze zei: "Het fossiele boeit me mateloos. Het is waar: de fossielen

zijn de afdrukken van de natuur. Op den duur blijft alleen nog schoonheid over, harmonie. De fossielen staan ver van het leven, ver van de alledaagse kommer, van de domme nevenverschijnselen, de oneffenheden van het leven. De dingen van vroeger vinden we mooi, omdat we er eigenlijk weinig van weten, omdat we alleen nog een vorm zien, en het zijn geen vormen van mensen maar vormen van planten en dieren, nerven, graten, draaiingen. De fossielen van Marie Julia Bollansée zijn geen echte fossielen, ze zien er alleen zo uit, ze staan nog dicht bij het leven, ze heeft er alleen de mooie vormgeving van overgehouden. En vooral bij haar gaat het om mensen. Altijd om mensen.

(Acht: het blauw heeft vele gezichten. Er is het strenge blauw van de meisjesuniformen en het stalende blauw van onzelvevrouwvanlourdes, maar het Blauw van Marie Julia Bollansée verwijst naar wijsheid, want de wijsheid is ruim, diep, hoog, alomvattend, en zo is haar blauw het blauw van de atmosfeer, van hetgeen we ademen. Eigenlijk verwijst het niet naar een kleurstof maar naar een schijnsel. Haar blauw is eigenlijk ongrijpbaar.)

Negen: wachters zijn mannen. Het zijn er negen. Onbeweeglijke mannen eigenlijk, rotsen met een hoofd. Wachters kunnen de wacht houden, om iemand te beschermen, maar ze kunnen ook wachten. Er is een dubbele betekenis. De wachters van haar zijn stoer en gewillig, ze zijn niet beweeglijk, ze zijn één geworden met hun ondergrond, maar ze hebben wel een hoofd. Het zijn geen domme figuren. En ze zijn bruin. Bruin dat is rood + blauw + aarde + mest.

En tenslotte, dames en heren, tien: het heeft met de tijd te maken. Dit lijkt me de sleutel voor deze tentoonstelling. Deze tentoonstelling, ik zei het al, is weinig verklaarbaar maar toch is er iets dat alles overheerst en dat heeft met de tijd te maken. Marie Julia Bollansée speelt een gevaarlijk spel met de tijd, ze drukt de dingen vast, ze organiseert een versneld verouderingsproces. Ze bezorgt de recente dingen een eeuwigheidseffect. Ze vereeuwigd haar omgeving. Het is een gevaarlijk spel omdat ze gebruik maakt van vergankelijke materialen. Haar werk is nieuw en oud tegelijk. Laten we kijken hoe dit afloopt.